

FOLYTATÁS A 8. OLDALRÓL

A szépen felújított és tágas épület alsó termében a nagybányai művésztelepen készült alkotásokból látható válogatás. Az idegenvezető részletesen beszélt a ka-landos életű „vad grófként” emlegetett Teleki Sándorról, a kastély tulajdonosáról, aki 1821. január 27-én született főúri családban Kolozsváron. Apja Teleki János, anyja Mikes Erzsébet. Teleki életét legjobban barátja, Jókai Mór foglalta össze. „Együtt élt, mulatott és harcolt e földrészen minden művelt és barbár nemzeiteivel, tűrte a dicsőséget és kereste a bajt, járt ágyútűzön, tengerviharban s hitelezőcsordán keresztül sérthetetlenül. jó barátja volt Victor Hugónak, a két Dumasnak, Lisztnek, Petőfinek, s századunk egyéb versíró, éneklő, muzsikáló, képfestő és szoborfaragó híresnevezetességeinek. Segített Garibaldinak országokat hódítani, s más nagy embereknek légvárakat építeni, értekezett királyokkal és császárokkal Magyarország sorsa felől, s lelkesedett földönfutókkal és poétákkal a népszabadságért, teleszedte a mellét érdemekkel, hogy azokat ne viselje, s bejárta egész Európát azért, hogy felfedezze, milyen szép kilátás van a koltói dombról.”

Koltói mézeshetek

A színes és részletes bemutatón azt is megtudtuk, hogyan ismerkedett meg Teleki és Petőfi Sándor. Nagykárolyban voltak egy megyebálón, s bár Petőfit többször is be akarták mutatni Telekinek, korábban nem kívánt találkozni vele. Az 1846. szeptember 8-án szervezett bálon is furcsamód kezdődött barátságuk. Petőfi azt mondta Teleki Sándornak, hogy „ön az első eleven gróf, akivel beszélek”, mire Teleki frappánsan megfelelt: hát döglöttel beszéltél-e? Ezután többször találkoznak Koltón és máshol is, jó barátok lettek. Az idegvezető elmondta: Jókai Mór beszámolója szerint Petőfi házassága előtt valahányszor Koltóra jött, meglátogatta őt egy helybéli cigánylány. Ezekről a találkozásokról szóló Jókai-vers a Petőfi-kiállításon is olvasható, jelenleg a kultúrház emeletén.

Kádár Helén elmesélte, hogy 1847. szeptember elején Petőfi azzal a kíváncsisággal jelent meg Telekinél, hogy a gróf engedje át neki egy időre a kastélyt, mert szeretné itt tölteni mézesheteit. Arra

is megkérte a gróft, hogy költözzön el. A gróf teljesítette kérését, de otthagyta a szakácsot és feleségét, hiszen levegővel azért mégsem élhet az ifjú pár. Petőfi és Júlia 1847. szeptember 9-től október 20-ig vendégeskedett Koltón. A költő azt írta, hogy ez volt életének legboldogabb hat hete, és összesen 28 verset írt itt, a legismertebbek: Szeptember végén, Beszél a fákkal a bús őszi szél, Mi a szerelem? Érdekességként hangzott el, hogy a Petőfi házaspár a mézeshetek alatt keresztszülei lettek egy koltói házaspár kislányának, Sebestyén Katalinnak, s erről ma is feljegyzés olvasható a helyi református egyház levéltárában.

A kiállított tárgyak, iratok Petőfi és Jókai barátságáról mesélnek, de bemutatják Teleki Sándort is. Ottjártunkkor azt éreztük, hogy őt is jobban megismertük.

Teleki Blanka emlékezete

A kultúrház emeleti termeibe átköltöztetett múzeumban sok érdekes tárgy és irat tekinthető meg, többek között a költőhöz és hitveséhez, valamint a korabeli hírességekhez fűződő emlékek: ruhák, festmények, szobrok, az itt született versek, Szendrey Júlia hímző asztala, valamint a rózsafából készült nászág. Gyermekeink megjegyezték: milyen kicsi és alacsony, vajon hogyan fértek el benne?

A kiállított tárgyak, iratok Petőfi és Jókai barátságáról mesélnek, de bemutatják Teleki Sándort is. Ottjártunkkor azt éreztük, milyen jó, hogy őt is jobban megismertük.

A koltói kultúrházban emléket állítanak Teleki Blankának a kiemelkedő pedagógus és forradalmár asszonynak is. Születésének 200. évfordulóján hozták létre a nevét viselő nagybányai nyugdíjasklub tagjai a Teleki Blanka-emlékszobát, s ennek tárgyait szintén áthozták a kultúrház emeletére. A kiállítás anyaga a hosszúfalusi Teleki-kastélytól a martonvásári Brunszvik-palotán, a pesti első magyar nőnevelő intézeten, a 48-as forradalmi zászló felszentelésén és a hírhedt kufsteini börtöncellákon át egészen a párizsi sírig vezet. Bárókisasszony letére a jeles férfi Telekiekhez méltó sorsot vállalt. Sajnos szülőföldjén kevesen ápolják emlékezetét.

Sokatmondó az is, hogy évente mintegy tízezen látogatják a kas-

télyt és múzeumot, és a vendégek több mint kilencven százaléka magyarországi.

Nagybánya, Máramarossziget és Szaplonca...

Bő három órát töltöttünk Koltón, többet is megérdemelt volna, de szorított az idő. Az alig tíz kilométerre levő Nagybányán a régi és felújított főteret csodáltuk meg. Szerettünk volna felmászni a Szent István-toronyba, de mindennap csak délután négyig lehetséges, utána a két közalkalmazottnak véget ér a munkaideje. Bejutottunk az ásványtani múzeumba, amely minden gyermek kedvenc helyé-

vé válik. A közeli és távolabbi helyekről kibányázott ásványok közül egészen nagy darabokat is kiállítottak, amelyeket meg lehet tapogatni. A bejáratnál magyarul köszöntöttek, de a feliratok csak román, angol és német nyelvűek voltak. Érdekes betérni Nagybányán a falumúzeumba is, ahol izelítőt kaphatunk a környékbeli hagyományos házakról és építészeti remekművekről.

A város rendezett, tágas parkjai és játszóterei vannak. Jó volt megismerni. Környéke is csodaszép, érdemes megállni a deszei fatemplomnál, ami nem a főúton, hanem kissé bentebb található, de jól látható és nem összetéveszthető a főút melletti új templomtoronnyal. Érdekes volt találkozni a népviseletben templomba igyekvő román asszonyokkal. Szoknyájukat a mellük alatt kötik meg, így rövidnek tűnik, kilátszik a térdük. Fejükön fekete alapon mintás kendőt hordanak, és illedelmesen köszönnek az idegeneknek is. A kacsa-

A szaploncai vidámtemetőben óráig lehetne érdekességeket nézni

ringós Gutin-hágó mentén kisebb vízeséseket láttunk, az olvadó hótól duzzadó patakokat és havas sípkákat hordó hegycsúcsokat.

Majdnem minden nagyobb pánzióznál sós vizű melegített mendencék várják a látogatókat, mi Aknasugatagon aludtunk.

Időszüke miatt kihagytuk a környékbeli hegyekbe felröpítő felvonókat és a hógolyózást, csak messziről csodáltuk a havas tájat. Egy bő séta és egy múzeumlátogatás erejéig elmentünk

Máramarosszigetre, ahol feltűnt, hogy meglepően sok az ortodox és görög katolikus templom, de elhanyagoltabbak a házak és a középületek. Elautóztunk a határ menti Szaploncáig, ahol megnéztük a híres vidámtemetőt. Egész turizmus épült köréje: vásárosok kínálnak népi és giccses emléktárgyakat, alig lehet a temető környékén parkolót találni. Lángos és vattacukor illata fogadja a látogatókat, az árusok közvetlenül a templom és temető kapujában állnak. A neves vidámtemető igazi értéke a vidéknek, mindenképp érdemes megtekinteni. A fából faragott kopjafákon az elhunyt legjellegzetesebb tulajdonságát örökítették meg kép formájában, kis versike mondja el, hogy ki nyugszik ott, és hogy halt meg. Vannak családanyák, traktoristák, elöljárók és katonák is. Rátaláltunk arra a kopjafára is, amelyről azt mesélik, hogy egy magyar lőtte fejbe és vágta le a fejét az elhunyt, és a fejét azóta sem találták meg. De van olyan sír is, amelyen virág helyett homok áll, állítólag egy rossz anyóst temettek oda. A sorok között szűk a hely, nehezen lehet közlekedni, de vasárnap délután nem voltak sokan, így jól körbe lehetett járni a temetőt. Igaz, a huszadik sírfelirat után lassan, de biztosan elfogy az ember türelme, így érdemes elsőként a kijelölt, érdekesebb sírokat átneézni, majd utána bókászni céltalanul, s taláalomra olvasni a vicces, életizű versikéket.

Bár a hazafelé vezető 300 kilométeres út elején nem láttuk a Máramaros visszavár feliratú táblát, eldöntöttük: mindenképp visszatérünk, hiszen az ország egyik legszebb vidéke sok érdekes látnivalót tartogat.

A nagybányai régi főter. A Szent István-torony csak délután 4-ig látogatható

A mélyen megható börtönmúzeum

A kommunizmus áldozatainak emlékmúzeumát vagy a máramaros sziget börtönmúzeumot az 1897-ben épült hatalmas börtönépületben alakították ki. Ebből a félelmetes börtönből soha nem kerültek ki élve a miniszterek, akadémikusok, katonák, történészek, újságírók, politikusok. A foglyokat fűtetlen cellákban tartották, egészségtelen körülmények között, hiányos étkeztetés mellett. 1997-ben nyitották meg az első termeket, attól a pillanattól a múzeum nemzeti érdekelttségű lett. A helyreállítási munkálatok 2000-ig tartottak. Az egyik belső udvaron lévő 1997-ben készült 18 alakos szoborcsoport az Áldozati menet nevet kapta. Ha kisebb-nagyobb gyerekekkel látogatjuk meg, érdemes előtte pár mondat erejéig mesélni nekik a politikai foglyokról és mindarról, amit a börtön celláiban láthatnak. Számítsunk arra, hogy gyorsan megadják a látnivalókat. Felnőttek több órára van szüksége, hogy legalább átfusson a cellákon, megnézze a feliratokat. A fényképek, iratok tanulmányozása napokat igényel. Magyar nyelvű felirat a cellák bejáratánál sincs, de a jegypénztárnál igényelni lehet egy kiadványt, amelyben magyarul is bemutatják a börtönt, a tárlatot.